

Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sempozyumu

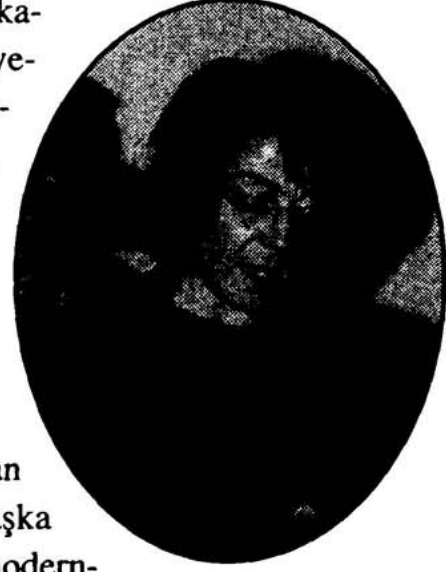
8 Aralık 2001 / Siyasal Bilgiler Fakültesi
Prof. Aziz Köklü Konferans Salonu

Figen Derinöz- Sayın Devlet Bakanım, sayın büyükelçiler, Sayın Dekanım, sayın Mülkiyeliler Birliği Başkanı, çok kıymetli Mülkiyeliler ve Mülkiyelilerin aziz dostları, misafirleri; Mekteb-î Mülkiyeî Şahane'nin kuruluşunun 142. Yıldönümü ve Mülkiyeliler Birliği'nin 55. Kuruluş yılı sebebiyle düzenlenen "Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti" konulu sempozyumumuza hoş geldiniz, şeref verdiniz efendim.

Etkinliğimizin ilk açış konuşmasını yapmak üzere Mülkiyeliler Birliği Başkanı Sayın Füsun Çiçekoğlu Oralalp'i mikrofonu davet ediyorum.

Füsun Çiçekoğlu Oralalp - Sayın Bakanım, Sayın Dekanım, Sayın Öğretim Üyeleri, Değerli Mülkiyeliler, Sayın Konuklar, Sevgili Mülkiye Öğrencileri; Mülkiye'nin 142 nci, Mülkiyeliler Birliği'nin 55 inci kuruluş yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde Mülkiyeliler Birliği tarafından düzenlenen "Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye-KKTC İlişkileri" konulu toplantımıza hoş geldiniz.

Ülkemizin gündeminde önemli bir yer tutan Kıbrıs sorunu, Türkiye'nin AB adaylığıyla başka bir boyut kazandı. Türkiye'nin Batılılaşma, modernleşme yönelimi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı Avrupa kurumlarının ve Batı ittifakının parçası olma şeklinde tanımlanmıştır. Avrupa Birliği'ne dahil olma kararlılığı, bu tavır alışın sonuçlarından biridir. Avrupa Topluluğu'na ortaklık başvurusunda bulunduğumuz 1959'dan bu yana geçen 42 yıl süresince inişli-çıkışlı bir seyir izleyen Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde, 1980 sonlarından itibaren önemli belirleyicilerden biri Kıbrıs sorunu olagelmıştır. Özellikle, Türkiye'nin 1987 ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin 1990'da yaptığı tam üyelik başvuruları ardından, Avrupa Birliği, Kıbrıs sorununun çözümü için arandığı alanlardan biri olmuştur.

Kıbrıs, Avrupa Birliği'nin Akdeniz politikasının da önemli unsurlarındandır. Akdeniz politikasının oluşturulduğu yıllar olan 1970'lere kadar, Avrupa Topluluğunun Akdeniz ülkeleriyle ilişkileri, üye devletlerin eski sömürgeci bağlarına dayalı ikili ilişkiler düzeyinde sürüyordu. 1980'lerin başlarında Akdeniz İşlerinden Sorumlu Avrupa Komiseri Lorenzo Natali'nin sözleri, Topluluğun, Akdeniz politikası konusunda bütünsel bir yaklaşım benimsemeye başladığının da göstergesidir. Natali, 1982 tarihli bu konuşmada şöyle diyor: "*Yalnızca jeopolitik nedenler, bütünsel bir Akdeniz politikasının gerekliliği için önemli nedenlerdir. Bunun için sadece haritaya bakmak yeterlidir; önce Balkanlara, sonra da Atlas Okyanusunun girişine bakın, Çanakkale Boğazını ve petrol üreten Ortadoğu'yu ele alın, Akdeniz'in Avrupa ile Afrika arasındaki bağlar için kaçınılmaz bir kuzey-güney mihverinde olduğunu da unutmayın. 'Topluluk, Akdeniz bölgesinde önemli bir karışıklıktan sonra varolabilir mi' sorusunu kendimizi ciddi bir şekilde sormamız gerekiyor.*" Bu sözler, Topluluğun, Akdeniz Bölgesi'nde önemli bir karışıklıktan sonra var

olamayacağı gibi bir kaygının derinleşerek günümüzde de etkisini gösterdiğinin kanıtıdır.

Avrupa Birliği'nin Kıbrıs sorununun çözümündeki rolünde, Soğuk Savaşın sona ermesi ve Yunanistan'ın AB üyeliği de etken olmuştur. Avrupa Birliği'nin Kıbrıs sorununun çözümüyle yakından ilgilenir olmasının ilk sinyalleri, Sovyet sisteminin dezenteegrasyonu ile eşzamanlıdır. Avrupa Birliği'nin Kıbrıs sorununu çözecek anahtar olacağı konusunda, bir bakıma Kıbrıs sorununun Avrupalılaştırılması olarak tanımlanan çabalar, özellikle 1990 sonrasında Türkiye'nin AB sürecinin tüm dönemeçlerinde yer almıştır. Kıbrıs sorununun salt Türkiye'nin AB üyeliği bağlamında ele alınmasının, sorunun Avrupalılaştırılmasına dolaylı da olsa gönderme yapacak, zorlama bir yaklaşım olacağı kanaatindeyim aslında. Bu nedenle bugün Kıbrıs sorununu hem iktisadi, hem de siyasi boyutlarıyla tartışacağız. Ancak panelimizin ana eksenini AB yörüngesine oturtmayı, biraz da güncele açıklama getirebilmek kaygısıyla yararlı gördük.

Ben, panelimize katılan değerli konuşmacılara ve açılış konuşmalarını yapmayı kabul ederek bizleri onurlandıran ve her zaman desteğini yanımızda bulmakla kıvandığımız Değerli Dekanımıza, Mülkiyeliler Birliği'nin Kıbrıs Şube Başkanlığını uzun yıllar yapmış olan KKTC Türkiye Büyükelçisine, sevgili hocamız, değerli üyemiz ve Sayın Bakanımız Prof. Şükrü Sina Gürel'e Mülkiyeliler Birliği adına teşekkürü bir borç bilirim.

Tekrar hepinize “hoş geldiniz” diyorum.

Figen Derinöz - Konuşmalarını yapmaları üzere Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Dr. Celal Göle'yi davet ediyorum.

Celal Göle- Sayın Bakanım, Sayın Büyükelçim, Mülkiyeliler Birliğinin Sayın Başkanı, Değerli Meslektaşlarım, Değerli Konuklar, Sevgili Öğrenciler,

Mülkiyeliler Birliği tarafından organize edilen, Kıbrıs ve Avrupa Birliği konusundaki bu sempozyuma hoş geldiniz, onur verdiniz. Sayın Bakanım, sizi tekrar bu tarihi çatı altında görmekten dolayı gerçekten büyük mutluluk duyuyorum.

Kıbrıs ve Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin güvenliği, bizim için her zaman önemliydi. Türkiye bunun için savaştı, Kıbrıs için insanlarımız öldü. Türkiye'nin dış politikası da diyebilirim ki hep Kıbrıs dikkate alınarak planlandı. Kıbrıs, gerçekten Türkiye için önemliydi; ama görülüyor ki şimdi daha da önemli.

Türkiye, bugün Kıbrıs sorununu Avrupa Birliği ve Yunanistan ilişkileri içinde değerlendirmek zorunda.

1960 Londra ve Zürih Anlaşmalarına göre, "Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları bir uluslararası örgüte katılamaz ". Bu hükme rağmen, Avrupa Birliği, Adanın tamamını temsilen Güney Kıbrıs Rum Yönetimiyle ilişkilerine ivme kazandırdı. Kıbrıs, daha önce de Avrupa Birliğiyle temasa geçmişti; ancak özellikle 1995'ten sonra işleyen bu süreç, bugün çok hassas noktalara gelmiş bulunmaktadır.

Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimini, bütün Kıbrıs'ı temsilen Avrupa Birliğine üye yaparak, Londra ve Zürih anlaşmalarına son verecek, adayı dolaylı yoldan Yunanistan'a ilhak edecek ve Ada'daki Türk varlığını da Batı Trakya Türkleri gibi azınlık statüsüne sokacak bir politikayı belki de gerçekleştirmek istemektedir. Bu politikayı gerçekleştirmek için de Türkiye'yi Avrupa Birliğine üyelik süreci içinde Yunan vetosuyla tehdit etmektedir. Avrupa Birliği ise, Kıbrıs'ı, bir başka deyişle bütün Adayı temsilen Güney Kıbrıs Rum Yönetimini Avrupa Birliğine tam üye olmaya en yakın aday ülke olarak görmektedir.

Bu noktaya nasıl gelindiği, başka bir soru, şüphesiz önemli de; fakat şimdi Kıbrıs konusu nedeniyle Türkiye'nin önünde önemli bir yol ayrımı bulunmaktadır; ya Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine üyeliğinin yarattığı mahzurları gidecek bir çözüm yolu bulacak ya da Avrupa Birliğiyle yollarımızın ayrılmasını göze alacaktır. İşte gelinen bu kritik nokta nedeniyle, Kıbrıs ve Kıbrıs'la ilgili değerlendirmeler, daha da önemli hale gelmiştir.

Mülkiyeliler Birliği tarafından düzenlenen bu etkinliğin zamanlaması da inanılmaz derecede iyi olmuştur. Bildiğiniz gibi, bu nitelikte ve kapsamda bir

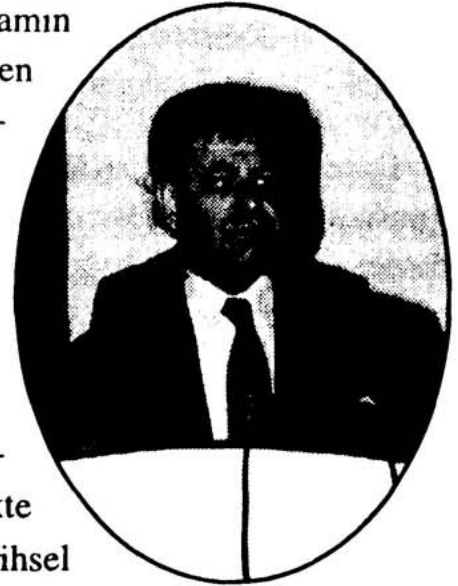
konferans çok önceden düşünülüyor, planlanıyor. Konferansın düzenlendiği bugün, Avrupa Birliği ve Kıbrıs konusunun ülkemiz gündeminin esas maddesi olması, bugünkü tartışmaların önemini hiç şüphesiz daha da arttırmıştır. Bu anlamlı ve güzel zamanlama için Mülkiyeliler Birliği'nin değerli yöneticilerini gerçekten kutluyorum. Oturumların başarılı geçmesi ve Kıbrıs sorununa katkıda bulunması dileklerimle de hepinize saygılar sunuyorum.

Figen Derinöz - Şimdi de, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Sayın Ahmet Zeki Bulunç'u, konuşmalarını yapmaları üzere mikrofona davet etmek istiyorum.

Ahmet Zeki Bulunç - Sayın Bakanım, Sayın Dekanım, Mülkiyeliler Birliği Sayın Başkanım, Sayın hocalarım; değerli Mülkiyeli kardeşlerim, sevgili Mülkiyeli öğrenci arkadaşlarım; öncelikle Kıbrıs konusunun gergin gelişmelere, yumuşamalara, içte ve dışta, Türkiye içinde, Türkiye dışında ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti içinde ve dışında çeşitli değerlendirmelerin, yargıların, hatta saldırıların, eleştirilerin, olumsuz yaklaşımların bulunduğu bir ortamda, Mülkiyeliler Birliği'nin Avrupa Birliği bağlamında Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti konusunu tartışma gündemine getirmesi, uygun bir zamanlama ile böyle bir konuyu A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi çatısı altında tartışmaya açması nedeniyle öncelikle kendilerine teşekkür etmek istiyorum. Özellikle Sayın Dekanımızın da belirttiği gibi, zamanlama olarak gerçekten son derece iyi bir zamanlama olduğunu ben de vurgulamak istiyorum.

Özellikle bu ortamda, yani çok kısa bir süre öncesine kadar Kıbrıs konusunda çok gergin bir ortamın olduğu, sonra 4 Aralık 2001 tarihinden itibaren ihtiyatlı bir iyimserlik havası içerisinde yumuşama görüldüğü bir ortamda, sanırım Kıbrıs konusunun özellikle Avrupa Birliği ile ilgili bağlantısının irdelenmesi, ileriye yönelik değerlendirmelerde son derece önemli katkı yapacaktır.

Ben, izninizle bugüne gelirken, çok kısa olarak genel hatlarıyla geçmişi değerlendirmekte yarar görüyorum. Ancak bunu yaparken, bir tarihsel

süreci, kronolojik sıra içinde ortaya koymak düşüncesinde değilim; ama belirli noktaları, tespitleri yapmakta ve bazı olguları hatırlamakta yarar görüyorum. Çünkü bu tespitler, nitelikli ve özlü değerlendirmeler yapılabilirse, Kıbrıs ile ilgili gerçekler yalın bir şekilde ortaya konabilirse, Kıbrıs'la ilgili Avrupa Birliği sürecinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin ve Yunanistan'ın pozisyonunu daha sağlıklı değerlendirmek ve sonuçları ortaya koymak imkânına kavuşabiliriz.

Öncelikle 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyetinin temel niteliklerinin ne olduğuna bakmakta yarar vardır. Bu nitelikleri şöyle özetleyebiliriz:

Kıbrıs Cumhuriyeti, Kıbrıs'ta yaşayan iki eşit halkın, Kıbrıs Türk halkı ile Kıbrıs Rum halkının eşit kurucu ortaklığına dayalı bir fonksiyonel federasyondur. Burada önemli olan en temel unsur, bu cumhuriyetin üniter bir devlet yapısı içinde olmadığı, Kıbrıs Türk halkının azınlık statüsünde bulunmadığı, aksine Rumlarla birlikte eşit kurucu ortak olduğu hususudur.

Üzerinde durulması gereken ikinci önemli nitelik, Kıbrıs Ortaklık Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ve egemenliğinin eşit siyasal statüleri bulunan "KURUCU ORTAKLAR" olan Kıbrıs Türk ve Rum halklarına emanet edilmesidir. İngiliz Sömürge Yönetimi Kıbrıs'taki egemenliğini iki halkın ortaklığına devretmiştir.

Üçüncü nitelik; Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devamı ve egemenliğinin, orada yaşayan iki halkın ortak egemenliğine devredilmiş bir statüye sahip olması yanında, bu statünün aynı zamanda garantör devletler olan Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs üzerindeki hakları arasında dengeye dayalı bir statü olmasıdır.

Dördüncü nitelik; Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının kısıtlı bir bağımsızlık olmasıdır. Bir diğer anlatımla Kıbrıs Cumhuriyeti tam bağımsız bir devlet değildi, kısıtlı bağımsızlığa tabi bir devletti. Bu kısıtlı bağımsızlığın temel gerekçesi de Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yaşayabilmesi veyahut yaşatılabilmesiydi. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yaşayabilmesi için böyle bir kısıtlılık taraflarca zorunlu bir gerek olarak kabul edilmişti. Bu kısıtlılık kapsamında örneğin, ENOSİS ve TAKSİM yasaklanmış, Türkler tarafından doğrudan seçilen Cumhurbaşkanı Muavini'ne VETO hakkı tanınmış ve Türkiye ile Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları uluslararası kuruluşlara, ekonomik ve si-

yasal birliklere, tarafların onayı olmadan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin girmesi yasaklanmıştı.

Görüleceği gibi kısıtlılık nedeniyle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin herhangi bir devletle bütünleşmesi veyahut birleşmesi, yani Enosis'in gerçekleşmesi veya iki devlet arasında bölüşülmesi (taksimi) yasaklanmıştı. Bu açılardan tam bağımsızlık yerine kısıtlı bir bağımsızlık statüsü getirilmişti. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı Muavini'nin veto yetkisinin bulunması ve az önce Sayın Dekanımızın da konuşmasında belirttikleri gibi, garanti anlaşması çerçevesinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Türkiye'nin ve Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları uluslararası kuruluşlara, ekonomik birliklere üye olamayacağı ve taraflardan herhangi birinin aleyhine dolaylı da olsa ekonomik avantajlar sağlayabilecek olan birliğe giremeyeceği şeklindeki bir kısıtlılığın günümüz tartışmalarına ve AB'nin haksız ve hatalı uygulamalarına ışık tutması son derece önemli bir noktadır.

Bu niteliklere sahip Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile ENOSİS'e giden yol kapanmış, Kıbrıs'ta Türklerin varlığı ve Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki hakları güvence altına alınmıştı.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin söz konusu niteliklerini dikkate aldığımızda, bugüne konuyu getirdiğimiz zaman, özellikle bağımsızlığının kısıtlılığı konusu, Avrupa Birliği sürecinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tek yanlı ve meşru olmayan başvurusunun ne kadar hukuk dışı ve uluslararası anlaşmalara aykırı olduğu kendiliğinden görülebilmektedir. Belirtilen niteliklere sahip olan Kıbrıs Cumhuriyeti, Rum-Yunan ikilisinin Enosis hedefini gerçekleştirebilmek amacıyla 21 Aralık 1963 tarihinde Türklere karşı başlattıkları saldırılar sonucunda yıkılmış ve tarihe karışmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkan Rum-Yunan ikilisi, siyasi eşitliğe ve egemenliğe sahip olan Kurucu Türk Ortağı devlet yönetiminden kovmuş ve katliama tabi tutmuştur. Bugün Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınan ve kendini sözde Kıbrıs Cumhuriyeti olarak kabul ettiren Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, 1960 anlaşmalarıyla kurulmuş olan bir Cumhuriyet değildir. Çünkü o Cumhuriyet'in iki kurucu ortağı (Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar) vardı; egemenlik bu iki kurucu ortağa devredilmişti ve bu iki kurucu ortağın fonksiyonel bir federal yapı içinde müşterek yönetimi söz konusuydu.

Fakat bugüne baktığımızda, Türk ortak 21 Aralık 1963 Rum saldırıları ve katliam hareketi ile devlet yönetiminden ve bütün anayasal kurumlardan dış-

lanmış ve bu dışlanmayla birlikte, Kıbrıs'ta azınlık statüsüne sahip bir halk durumuna düşürülmek istenmiştir. Ancak Kıbrıs Türk halkı bulunduğu bölgelerde kendi öz yönetimini kurmuş ve hiçbir zaman Rum Yönetimini ve otoritesini kabul etmemiştir. Kıbrıs'ın siyasal tarihindeki gelişen süreç içinde Türkiye'nin garantörlük hakkını kullanmak suretiyle 20 Temmuz 1974 yılında gerçekleştirdiği Barış Harekatı ile birlikte Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bugünkü coğrafi ve siyasal ortamı oluşmuştur.

Bu noktada Rumların uluslararası alanda Kıbrıs meselesini bir işgal meselesi olarak ortaya koyma çabalarının ne denli doğru ve haklı olduğuna ve Kıbrıs meselesinin ne olduğuna kısaca bakmakta yarar vardır. Rumların iddia ettikleri gibi Kıbrıs meselesi, 1974 yılında gerçekleştirilen 20 Temmuz Barış Harekatı ile yani Türkiye'nin müdahalesiyle başlamış olan bir sorun değildir; hele bir işgal sorunu hiç değildir. Onların ifade ettikleri ise Kıbrıs sorununun 1974'de başladığı ve bir işgal sorunu olduğudur. Bu gerçek dışı bir iddiadır.

Bir-iki hafta kadar önce ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencilerinin düzenlediği bir resepsiyonda öğrenciler, Alman Büyükelçisi ile görüşürlerken, Alman Büyükelçisinin şöyle bir ifadesi olduğunu belirtmişlerdi: “Ben bir süre önce Sayın Ecevit'in bir konuşmasını dinledim ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olduğundan söz etti.” “Bunu acaba yanlış mı anladım?” diyerek tercümanına teyit ettirmiş ve “Hayret ettim, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti nasıl bağımsız bir devlettir, orası işgal altında değil midir?” şeklinde bir ifadesi olmuş. Hâlâ daha Kıbrıs konusunun bir işgal meselesi ve 1974 yılında Barış Harekatı ile başlayan bir sorun olduğu söylenmektedir. Oysa Kıbrıs meselesi, 1963 yılında Enosis'i gerçekleştirmek amacıyla Kıbrıslı Rumların Yunanistan ile birlikte uygulamaya koydukları Akritas Planı sonucunda ortadan kaldırılan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yıkılması süresinde başlamıştır. Kısaca sorun 1963 yılında Rum-Yunan ikilisinin ENOSİS amacıyla başlatmış olduğu bir sorundur.

Kıbrıslı Rumlar ve Yunanistan 1963 ve 1974 döneminin yaşanmadığını kabul etmekte, tarihin bu döneminde hiçbir şey olmamış gibi hareket etmekte ve sanki hiçbir gerekçe olmadan, hiçbir neden söz konusu değilken Türkiye'nin 20 Temmuz 1974 yılında Adayı işgal ettiği imajını vermeye çalışmaktadır. Bu noktada Kıbrıs meselesinin ne olduğuna bakmak gerekir.

Öncelikle Kıbrıs meselesi, Yunanistan'ın ve Rumların Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etme (ENOSİS) veyahut Kıbrıs Adasını bir Rum-Yunan adası veya Kıbrıs'ı bir Rum Cumhuriyeti haline getirme meselesidir. Kısaca Rum-Yunan ikilisinin Kıbrıs adasına sahip olmak istemeleri meselesidir.

Kıbrıs meselesi, bir insan hakları meselesidir; orada yaşayan Kıbrıslı Türklerin insan haklarının çiğnenmesi, onların katliamlara ve terörizme kurban edilmek istenmesi meselesi, katliamlara tabi tutulmaları meselesidir.

Kıbrıs meselesi, uluslararası bir hukuk ve adalet meselesidir; uluslararası alanda Kıbrıslı Türklerin 1960 anlaşmalarıyla kazandıkları hakların ve Türkiye'nin Kıbrıs üzerinde anlaşmalardan kaynaklanan haklarının hukuk düzeni içinde korunması meselesidir.

Yine Kıbrıs meselesi, Kıbrıs'ta anlaşmalarla kurulmuş olan dış denge ile iç dengenin korunması meselesidir. Dış denge, Türkiye ile Yunanistan arasında anlaşmalarla Doğu Akdeniz'de kurulan bir dengedir. İç denge ise iki halkın siyasal eşitliğine ve egemenliğine dayalı bir dengedir. Bu iki denge anlaşmalarla sağlanmış olan vazgeçilemez haklardır. İşte bugün, bu hakların korunması ve Rumların öngördüğü, az önce nitelikleri belirtken ortaya koymaya çalıştığım Kıbrıs meselesindeki unsurları (Rum –Yunan emellerini)gerçekleştirme hareketlerine karşı Kıbrıslı Türklerin verdiği bir varoluş mücadelesidir.

Bugün Kıbrıs'ın siyasal durumu açısından konuyu değerlendirebilmek için; Devlet Bakanı Sayın Şükrü Sina Gürel'in değerlendirmelerine atıf yaparak konuyu açmak istiyorum: Kıbrıs konusunu, siyasal açıdan üç düzlemde ele almak mümkündür. Bu düzlemin biri; Kıbrıs'ta yaşayan milliyeti, dili, dini ve kültürü tamamen farklı olan iki halk arasındaki bir mesele olarak ele alınabilecek bir düzlemdir. İkinci düzlem olarak Kıbrıs meselesi, Kıbrıs'ta yaşayan iki halkın anavatanlarından dolayı bölgesel bir düzlemde ele alınabilir. Üçüncü düzlem; bölgeyle ilgilenen, örneğin Amerika Birleşik Devletleri, bugün her devletten önce büyük bir iştah ile ilgilenen Avrupa Birliği, Rusya Federasyonu gibi bölgeyle ilgilenen çeşitli ülkelerin bulunması nedeniyle Kıbrıs konusu uluslararası bir düzlemde ele alınabilir.

İki halk arasındaki bir mesele veya bölgesel bir mesele olarak konuya baktığımızda, olay son derece net ve açıktır; orada yaşayan iki halkın ve iki anavatanın ada ve bölgeyle ilgili yaklaşımları düzeyinde konunun değeren-

dirilmesidir. Uzun yıllar bu iki düzlemde Kıbrıs konusu dikkate alınmıştır veya incelenmiş, değerlendirilmiş ve süreçler belirlenmiş; üçüncü düzlem, yani uluslararası boyut, daha çok ikinci planda kalmıştır. Fakat bununla birlikte, bu üç açıdan bakışı veya yaklaşımı birbirinden ayırmamız mümkün değildir. Kıbrıs konusunun güncelleşmesine ve süreçlerine bağlı olarak bazen bu üç boyut birbiri içine girmiş, birlikte ele alınmış, hatta birbirinden ayrılamaz bir durumda olmuştur. Ancak 1990'lara gelinceye kadar, üçüncü düzlem büyük ölçüde geri planda kalmıştı.

Yunanistan'ın özellikle Avrupa Birliği üyesi olmasından sonra, Kıbrıs meselesini Avrupa Birliği'nin bir meselesi haline getirebilmek ve uluslararası bir mesele haline dönüştürmek amacıyla yaptığı girişimlerle günümüzde daha çok Avrupa Birliği bağlamında Kıbrıs meselesi uluslararası bir düzlemde ele alınır duruma gelmiştir. Yunanistan, özellikle Avrupa Birliği çatısı altında Kıbrıs meselesini ele almak isterken uyguladığı strateji ile Avrupa Birliği'ne girecek olan bir Kıbrıs'ın dolaylı olarak öncelikle Enosis'in gerçekleştirilmesinin yolunu açacağını, sonra Türkiye'nin anlaşmalarla kazanmış olduğu Kıbrıs üzerindeki haklarının ortadan kaldırılabileceğini ve 1960 anlaşmalarının, özellikle Garanti Anlaşmasının ortadan kalkacağı, Kıbrıs'ta eşit egemenlik ve siyasal haklara sahip olan Kıbrıs Türk halkının bir azınlık statüsüne düşebileceği, dolayısıyla kendilerinin ifadesiyle Helenizmin Kıbrıs'ta başarıya ulaştırılmasını amaçlamaktadırlar.

Gerçekte 1990 yılına gelinceye kadar Avrupa Birliği, o günkü adıyla Ortak Pazar, AET dönemlerinde, bugüne kıyasla daha gerçekçi ve daha doğru politikalar izlemiştir. O dönemde Avrupa Birliği, Yunanistan'ın Türkiye ile olan meselelerini Avrupa Birliği'ne taşımaması yönünde bir politika izlemiş ve buna özen göstermiştir. Ancak 1990'lardan sonra, özellikle 1990 Dublin Kararlarından sonra, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tek yanlı başvurusunu kabul etmesi ve Yunanistan'ın ısrarla Kıbrıs'ı bir Avrupa Birliği meselesi haline getirerek Türkiye ile Avrupa Birliğini karşı karşıya getirme politikasına Avrupa Birliği cevap vermiş ve o günden günümüze gelişen süreçlerde artan ölçülerde Avrupa Birliği, Kıbrıs konusunu kendi konusu veya meselesi haline getirmeye çalışmıştır. Özellikle 1993 ve 1997 süreçleri, bu ilgiyi veya bu bağlılığı arttırmıştır. Yunanistan'ın Kıbrıs'ı bir Avrupa Birliği meselesi haline getirme çabaları sonucunda, Avrupa Birliği'nin politika değişikliği ile yanlıştır bir yaklaşımı benimsemesi, diğer yandan da 1997 yılında Türkiye'nin

Avrupa Birliği üyeliğini reddetmesi, buna karşılık Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni Avrupa Birliği'ne tam üye olarak alma kararı, Kıbrıs konusunda yeni bir dönemi ve yeni bir süreci başlatmıştır.

Bu yeni dönem ve süreçte, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, yeni bir tutum ve politika tespit etmeye yönelmiş ve bilindiği gibi, o güne kadar devam eden ve çeşitli fasılalarla koparak sürdürülen toplumlararası görüşme sürecinin son bulduğu açıklanmıştır. Türk tarafı bundan sonraki süreçlerde ancak iki devlet esasına dayalı görüşme süreçlerinin olabileceği ve bu iki devlet esasına dayalı görüşme süreçlerinde de federasyon yerine konfederasyonun tartışılacağını gündeme getirmiştir.

Avrupa Birliği, Kıbrıs konusuna müdahil olmakla veya Kıbrıs konusunu kendi meselesi haline getirmekle veya getirmeye çalışmakla, bir argümanı veya bir iddiayı gündeme getirmiştir. Bu iddiaya göre Kıbrıs konusunun kolay çözülebilmesi için, Kıbrıs'ın AB üyesi olması gerekir. Buna göre Kıbrıs Avrupa Birliği üyesi olursa Kıbrıs konusu kolayca çözülebilecek veya Avrupa Birliği üyeliği Kıbrıs sorununun süratle çözümlenmesini sağlayacaktır. Bu görüş bugün de ısrarla savunulmaktadır. Ancak gelişen süreçlere baktığımızda; Avrupa Birliği'nin Kıbrıs sorununu çözmek bir yana, çözümsüzlüğünü ve Rumların uzlaşmaz, anlaşmaya yanaşmaz, giderek artan bir katı tutuma girmelerine neden olmuştur. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Sayın İsmail Cem'in bir konuşmasında belirttiği gibi, Avrupa Birliği üyeliğinin Kıbrıslı Rumlara hediye edildiği bir ortamda, Rum tarafının bir uzlaşma, bir anlaşma için yanaşması mümkün değildir. Çünkü her şeyden önce bunun ihtiyacı içinde değildirler. Oysa toplumlararası görüşmeler düzeyinde veya Birleşmiş Milletler gözetiminde, iyi niyet misyonu çerçevesinde sürdürülen görüşme süreçlerinde, Kıbrıs'ta bir uzlaşmanın ve anlaşmanın yapılma olasılığı, Avrupa Birliği'nin konuya müdahil olmasından sonraki ortamla karşılaştırıldığında, çok daha yüksek olasılığı olan bir süreçti; fakat bugün bu süreç, büyük ölçüde imkânsızlaşan bir noktaya gelmiştir.

4 Aralık 2001 tarihine gelinceye kadar Rum tarafının bu katı tutumu söz konusuydu. Ancak KKTC Sayın Cumhurbaşkanının, tıkanan Birleşmiş Milletler görüşme sürecinin önünü açabilmek için kullandığı inisiyatif sonucunda, 4 Aralık 2001 tarihinde bildiğiniz gibi Klerides'le gayri resmi, gündemsiz bir yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiş ve bu görüşme sonucunda bir yumuşama havası gündeme getirilmiştir. Ancak kamuoyuna yansıtıldığı gibi or-

tada toz pembe bir tablo yoktur. Bugünkü yumuşamanın aşırı iyimserlik yerine, kamuoyuna açıklandığı gibi “ihtiyatlı bir iyimserlikle” karşılanması gerekmektedir. Ortada bir bahar havasının ve çözüme çok süratli bir şekilde gidiş sürecinin başladığını düşünmemek daha gerçekçi ve sağlıklı bir yaklaşım olsa gerek.

Kıbrıs olgularını çok net bir şekilde değerlendirmek ve bu olgular içindeki süreçte, özellikle Rum-Yunan ikilisinin öngördüğü ana hedefler değişmedikçe, Türk tarafının ortaya koyduğu temel ilkeler ve parametreler çerçevesinde Rumların kolay kolay bir uzlaşmaya yanaşmayacaklarını da çok güçlü bir ihtimal olarak değerlendirmek zorundayız. Aksi halde bugünkü havayı büyük ölçüde güçlendirerek devam ettirsek, bu bir süre sonra hem Türkiye üzerine, hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üzerine, bugüne kadar süren baskıların çok daha ötesinde ağır baskıların gelmesini ve gerçekten veremeyeceğimiz, kabul edemeyeceğimiz birtakım tavizlere zorlanmamızı yaratacak bir ortamı güçlendirebilir. O bakımdan bu dönemde gerçekleri ve Kıbrıs'taki olguları çok iyi dikkate alarak gelişmeleri daha sağlıklı, daha gerçekçi, objektif ve duygulardan uzak bir çerçevede değerlendirme yapmakta ve konuya bu bağlamda yaklaşmakta büyük yarar olduğu görüşümdedir.

Kıbrıs'ta kalıcı ve yaşayabilir, her iki halkın haklarını koruyacak bir uzlaşma ve sürekli barış ortamının oluşabilmesi için, iki eşit tarafın ve iki devletin varlığı esasına dayalı bir çözümün düşünülmesi gerekir. Eğer bugün mevcut gelinen aşamada üçüncü ülkeler tarafından ve özellikle Avrupa Birliği tarafından konuya müdahale edilmezse ve Kıbrıs'ta iki tarafın kendi iradeleriyle görüşmeler sürecini devam ettirmelerine imkân verilebilirse, Kıbrıs'ta bizim düşündüğümüz anlamda bir çözümün olması ihtimali yüksektir. Bunun gerçekleşmesi ancak uzlaşma iradesinin Kıbrıs'ta ortaya konabilmesine bağlıdır. Fakat bugüne kadar olan yaklaşımlar devam ettiği sürece, bir tarafta uluslararası alanda Birleşmiş Milletler kararlarına dayalı olarak Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınması, diğer tarafta Avrupa Birliği'nin “Çözüm olmasa da yüzde yüz Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında ve Kıbrıs'ın tamamını temsil edecek şekilde üye alacağım” şeklindeki tavırları, Kıbrıs'ta bir uzlaşmanın yollarını tıkayacak çok ciddi yaklaşımlar olacaktır ve bu tür yaklaşımların ağır bir dış müdahale sayılması gerekir.

Bugün gelinen süreçte, öncelikle başlayan görüşme sürecinin sonuçlarının

beklenmesi ve dıştan müdahale edilmemesi; eğer gerçek anlamda Kıbrıs'ta bir barış veya bir uzlaşma isteniyorsa, bunun zorunlu bir gereklilik olarak dikkate alınması gerekir. Bizim açımızdan Kıbrıs'ta bir anlaşmanın olabilmesi için, öncelikle siyasi eşitliğimizin, egemenlik haklarımızın -1960 anlaşmalarıyla kazandığımız egemenlik haklarımızın- ve Kıbrıs'taki varolan gerçeklerin kabul edilmesi, Kıbrıs'ta Türklerin Rum hakimiyeti altında bir azınlık konumuna düşürülmemesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye'nin güvenliğini tehdit edebilecek oluşumlara yol açılmaması ve Türkiye'nin garantörlük haklarıyla Kıbrıs üzerindeki diğer haklarının aynen geçerliliğini sağlayacak bir mutabakatın veya uzlaşmanın olması gerekir. Bunun için Kıbrıs'ta iki halkın uyum ve işbirliği içinde ve barış ortamında yaşayacakları, iki halkın eşit statüsüne ve egemenlik temeline dayalı yeni bir ortaklığın kurulması esastır. Bu vazgeçilmez bir gerekliliktir.

Bu çerçevede konuya yaklaşıldığı zaman, Kıbrıs'taki bugünkü gerçekler ve olgular kabul edilmiş ve bu olgular üzerine iyi niyetle gelişmeleri sağlama sürecinin başlatılması sağlanmış olacaktır ve bunu başarabilecek bir ortam vardır; ancak az önce de sözünü ettiğim gibi, üçüncü tarafların ve özellikle Avrupa Birliği'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ve Türkiye'ye yönelik baskıcı ve dıştan müdahaleci tavırlarını ortadan kaldırması gerekir. Biz, bu koşullarla Kıbrıs'ta daha sağlıklı gelişmelerin olabileceğine, Kıbrıs'ta yaşayan iki halkın siyasi eşitliğini, egemenlik haklarını, Kıbrıs'ta bir halkın hakları neyse, öteki halkın da haklarının aynı olduğunu dikkate alarak bir çözüme ulaşabileceğine veya uzlaşmaya varılabileceğine inanıyoruz. Bu inançla da bugüne kadar, 1968 yılından günümüze kadar gelen süreçlerde, Kıbrıs konusunda bir çözüme ulaşmak, bir uzlaşmaya varmak için öneri geliştiren, esneklik gösteren taraf hep Türk tarafı olmuştur. Ancak maalesef bunun tam tersi bir imaj, uluslararası alanda ve bu arada maalesef Türkiye'de de yaratılmış ve Türk tarafı, özellikle KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Rauf Denktaş, uzlaşmaz olarak tanımlanmaya çalışılmıştır.

Kıbrıs'taki olgular, gerçeklerin ve ileriye yönelik gelişmelerin göz ardı edilmesini önleyecek kadar önemli olgulardır. Kıbrıs'ta gelinen noktada bugünkü esnekliği gösteren Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ve Türkiye'ye uluslararası alanda anlayış ve desteğin gösterilmesi ve özellikle Yunan ve Rum görüşleri yönünde sıcak tavırların ve çifte standartların ortadan kaldırılması gerekir.

İzninizle bir hususun daha altını çizerek konuşmamı tamamlamak istiyorum. Zaman zaman temas ettiğim ve görüştüğüm bazı gazeteciler, maalesef ısrarla Garanti Anlaşmasında, Türkiye ile Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları herhangi bir uluslararası kuruluşta Kıbrıs Cumhuriyeti'nin dahil edilemeyeceği hükmünü görmediklerini, böyle bir düzenlemenin olmadığını dile getiriyorlar. Hatta bunlardan biri, 1959-60 anlaşmaları sürecini bir gazeteci olarak yakından izlediğini ve böyle bir düzenlemenin olmadığını söylemekte ve bizim bunun üzerine dayalı bir savımızın da geçerli olamayacağını ifade etmektedir. Nitekim bu iddia ve değerlendirmesini birkaç makalesinde de dile getirmiştir. Burada şunu ifade etmek isterim ki Türkiye'nin özellikle garanti anlaşmasından doğan bu hakkı ve böyle bir düzenleme vardır; o nedenle Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Avrupa Birliği'ne yaptığı tek yanlı başvuru, öncelikle uluslararası hukuka ve anlaşmalara aykırı, meşru olmayan bir başvurudur, haksızlıktır ve adaletsizliktir.

Avrupa Birliği'nin bu başvuruyu kabul etmesi, uluslararası hukuku çiğnemek demektir. İngiliz hukukçu Profesör Mendelson, 12 Eylül 2001 tarihli geliştirilmiş raporunda da belirttiği gibi, bugünkü koşullarda Türkiye'nin ve Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları herhangi bir birleşmeye ve birliğe Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin alınması kesinlikle yasal değildir ve uluslararası hukuka aykırıdır. Bugün Kıbrıs'ta bir uzlaşma olsa ve Türkiye Avrupa Birliği üyesi olmasa ve iki taraf iradesini kullansa, Türkiye olumlu bir tavır koymadığı sürece çözüm sağlanmış veya anlaşmaya varılmış olsa bile kurulan yeni ortaklık, Avrupa Birliği'ne, Garanti Anlaşması çerçevesinde yine de üye olamayacaktır. Garantör devletler olarak öncelikle İngiltere ile Yunanistan'ın bunu dikkate alarak kendilerinin tavır koyması gerekecektir. Bu olguların bilinmesinde büyük yarar vardır; o bakımdan uzun vadeli bir yaklaşımla sorunu hem Kıbrıs içinde uzlaşma şeklinde, hem de Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecindeki gelişmelerin hızlandırılması boyutunda ele alıp değerlendirmekte de yarar vardır.

Kısaca ekonomiyle ilgili iki-üç cümle de söylemek istiyorum. Panel aşamasında KKTC ekonomisi değerlendirilecektir, ama en azından şu birkaç cümleyi söylemekte yarar görüyorum: Sürekli Rum tarafıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin ekonomik dengesizliği ve milli gelirleri arasındaki uçurum ciddi bir olumsuzluk olarak değerlendirilmektedir ki bu uçurum, evet ciddi bir olumsuzluktur; fakat Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin hiçbir ge-

lişme göstermemiş, asalak bir toplum, üretmeyen ve sadece Türkiye'den elde ettiği gelirlerle veya yardımlarla beslenen bir devlet şeklindeki değerlendirmeler son derece yanlıştır. Bazı çevreler, 1974 öncesinin bugüne göre çok çok daha iyi olduğu şeklinde yanıltıcı birtakım değerlendirmeler yapmaktadırlar.

Şu bilinmeli ki, 1974 yılında Barış Harekatı olduğu dönemde, Kıbrıslı Türklerin fert başına düşen milli gelirleri 586 dolar düzeyindeydi; kapalı bir tarım toplumu halinde bir makarna fabrikası, bir kola fabrikası ve 140 yatak kapasiteli bir turistik tesisi vardı, başka da bir şeyi yoktu. Günümüzde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin fert başına düşen milli geliri 4 bin dolar düzeyindedir ve Rumlardan kalan yaklaşık 2 bin yatak kapasitesinin bugün 11 bin yatak kapasitesine çıkarıldığı; 400'ü aşkın küçük ölçekli sanayi tesislerini ve beş üniversitesiyle bütün altyapıları tamamlanmış olan bir Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini dikkate aldığımızda, geçmişle asla karşılaştırılmayacak bir düzeye geldiğini çok net bir şekilde görürüz. Olayları, başka toplumların gelişmeleriyle karşılaştırmaktan çok, aynı ülkenin, aynı halkın kendi dinamik yapısı içindeki gelişme süreçleriyle mukayese ederek değerlendirmekle daha sağlıklı sonuçlara ulaşılabileceğini düşünüyorum ve sizlere saygılar sunuyorum.

Figen Derinöz - Sayın Devlet Bakanı Prof. Dr. Şükrü Sina Gürel'i, konuşmalarını yapmaları üzere arz ediyorum.

Şükrü Sina Gürel- Sayın Dekan, Sayın Büyükelçim, değerli arkadaşlarım, sayın hocalarım, sevgili öğrenci arkadaşlarım, sayın basın mensupları; Mülkiyeliler Birliğini, Mülkiyeliler Birliği Sayın Başkanını ve Siyasal Bilgiler Fakültesini, Siyasal Bilgiler Fakültesinin Sayın Dekanını, böyle bir toplantıyı, hem de çok zamanlı bir şekilde düzenledikleri için ve Mülkiye kuruluş yıldönümü kutlamaları çerçevesinde böyle bir toplantıyı düzenledikleri için gerçekten kutluyorum, şükranlarımı sunuyorum.

Siyasal Bilgiler Fakültesi, hani insan bir süre baba ocağından ayrı kalır, sonra döner ve aynı çatı altında geçici de olsa benzer bir işlevi, benzer ve çok tanıdık duygularla yerine getirir, öyle bir işlevi yerine getirdiğim bir ocak, gerçekten bu vesileyle Fakültemde olduğum için çok mutluyum. Yine Siyasal Bilgiler Fakültesi, uluslararası ilişkiler alanında yalnız Türkiye'de değil,

dünyada da öğrenimin, öğretimin ilk başladığı bir yer; bakmayın siz, bugün uluslararası ilişkiler öğrencilerinden ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyelerinden pek fazla kişinin burada bulunmadığına. Ama onlar, belki bu konunun artık geçmişte kaldığını düşünüyor olabilirler; Kıbrıs konusunda belki genel olarak yayılan aşırı iyimser havayla birlikte, Kıbrıs konusunda belirli bir aşamanın geçildiğini düşünüyor olabilirler, belki ondan burada olmayabilirler. Melek burada ama, başkaları değil.

Uluslararası ilişkiler konusunda gerçekten yalnız dünyada değil, Türkiye’de ilk önemli kurumlardan biri olan bu kurumda, görüşülmesi, üzerinde düşünülmesi en uygun konulardan bir tanesi kuşkusuz Kıbrıs konusu. Ancak biraz önce Sayın Büyükelçi de belirttiler; Kıbrıs konusu, uluslararası boyutlarıyla da ele alınabildiğinde, saptanması gereken bazı gerçekler var. Örneğin Kıbrıs konusu, eğer bir uluslararası sorun olarak ele alınacaksa, o zaman başka uluslararası sorunların geldiği noktalarla şöyle bir kıyaslanması gerekiyor belki.

İsterseniz hemen bizim bölgemizdeki bir soruna atıf yapalım; Ortadoğu sorununa, Filistin sorununa atıf yapalım: Kıbrıs konusu, Filistin sorununun bugün maalesef içinde bulunduğu açmaz ve ortaya çıkarttığı şiddet ve insan gruplarının çektiği sıkıntılar ve ıstırapla kıyaslanmayacak kadar iyi bir durumda.

Hemen isterseniz bölgemizden ayrılalım ve Avrupa Birliğine doğru yol alalım: Yine Kıbrıs konusu, bugün Bosna-Hersek konusunun, Kosova sorunun bulunduğu noktanın da çok daha ilerisinde. Çünkü Bosna’da bulunabilen bir uzlaşmadır; ama bu uzlaşmanın bulunabilmesi, büyük ölçüde tarafların çaresiz bir konumda olmaları, kan dökülmesini artık engelleme gereksinimi içerisinde olmasından kaynaklanan ve aslında son derece karmaşık, yürütülmesi son derece zor, nereye kadar yürütüleceği pek de belli olmayan, âdeta geçici bir düzenleme içinde Bosna’da ve Kosova’da bulunuyoruz.

İsterseniz Avrupa Birliğinin içine de gidelim ve İrlanda’ya gelelim: İrlanda konusunu -ben fazla ayrıntısına girmek istemiyorum, ama- Kıbrıs konu-

suyla kıyasladığımızda, 1960'ta geldiği yerde bile durmamaktadır, belki 1958'de bir yerde durmaktadır. Çünkü o 1958'de düşünölmeye başlanan, 1960'ta yazılıp imzalanın Kıbrıs düzenlemeleri, aslında bugün İrlanda'da âdeta aynı düzenlemeye bakarmış gibi okuyabileceğiniz bir düzenleme olarak önümüzde durmaktadır; ama henüz ne imzalanmıştır, ne yaşama geçirilmiştir. Dolayısıyla İrlanda konusu da Kıbrıs konusunun demek ki çok daha gerisindedir.

Demek ki eğer uluslararası alanda “Aman bu Kıbrıs konusunu bir türlü çözemediniz ve bütün dünya bununla ilgileniyor, bütün dünyayı tedirgin eden bir konudur bu Kıbrıs, onun için çözmek gerekliliği var” diyenler varsa, bunlar ya ayrıntılı etraflı ve gerçeklere dayalı düşünmüyorlar ya da pek iyi niyetli sözler söylemiyorlar demektir.

Tabii Kıbrıs konusunun herkesi tatmin eden, herkesi mutlu eden, ilgili bütün tarafların gereksinimlerine yanıt veren bir son noktaya getirilmesini en çok Kıbrıs Türkü ve Türkiye Cumhuriyeti ister, bunu da burada altını çizerek söylemek istiyorum. Türkiye olarak Kıbrıs konusunda ne zaman müdahil olduk? Kıbrıs konusu bölgedeki bütün istikrarı tehdit etmeye başladığı zaman, Kıbrıs konusu Türkiye ile Yunanistan arasında 1920'lerde ve özellikle Lozan Antlaşmasıyla oluşmuş bulunan dengeyi tehdit etmeye başladığı zaman müdahil olduk.

Yine niye müdahil olduk? Kıbrıs Adası, bizim için üzerinde Kıbrıslı Türkler yaşadığı için son derece önemli bir yerdi; ama üzerinde Kıbrıslı Türkler yaşamıyor olsa da, Kıbrıs'ın Türkiye açısından yaşamsal bir önemi vardı ve yine vardır. Dolayısıyla Türkiye, hem kendi güvenlik ihtiyaçları için, gereksinimleri için, hem de bölge istikrarı için Kıbrıs konusunda tutum takınmıştır ve önemli bir taraf haline gelmiştir. Dolayısıyla bizim Kıbrıs konusundaki kaygılarımız, yalnız bizi değil, aslında başkalarını da ilgilendirir ve Kıbrıs konusundaki bir herkesi mutlu eden bir son noktaya varılması, bizim açımızdan bölge istikrarını da sağlayabilecek bir son nokta olduğu için ya da başka sorunlar da bölgede çözüldüğünde, Kıbrıs sorunu da ortada kalmadığı zaman, bölge istikrarı artık sarsılmaz bir şekilde tamamlanabileceği için önemlidir ve en çok biz isteriz. Kıbrıs Türk'ü en çok ister; çünkü 1963'ten 1974'e kadar Adanın yüzde 3'üne eşit olan gettolarda, çeşitli bölgelerde ve Lefkoşe'nin varoşlarında yaşamak zorunda kalmış olan bir halk olarak ve 1974'ten sonra belki güvenli sınırlara sahip, kendi esenliğini, güvenliğini bir güvence altın-

da tutabilecek, Türkiye'nin desteğine sahip, ama yine de uluslararası alandan tecrit edilmenin bütün zorluklarını ve acılarını yaşayan bir halk olarak, bir çözümün bulunmasını en çok Kıbrıs Türk halkı ister. Dolayısıyla burada niyetler açısından bir tereddüt olmaması gerekir.

Kıbrıs konusu niye şimdiye kadar herkesin istediği bir noktaya getirilemedi? Büyük ölçüde herkes kendi dar çıkarları açısından bakarak ve uluslararası hukuku, uluslararası anlaşmaları olduğu gibi, aynı zamanda varolan gerçekleri de göz ardı ederek kendi dar çıkarlarını kollamak istediği için, Kıbrıs bugüne kadar herkesin mutlu olabileceği bir noktaya getirilemedi.

Örneğin yine yakın sorumlulardan bakalım; yani Türkiye dışında, 1960'ta kurulan işlevsel federasyonu ve Kıbrıs Türk'ünün eşit ortak olarak kurduğu 1960 Cumhuriyetini bir uluslararası compromi, bir uluslararası uzlaşma içerisinde ortaya çıkartan üç önemli aktör vardı. Bunlardan bir tanesi İngiltere'dir, -Adanın egemenliğinden vazgeçmiş; ama Adanın egemenliğinin bir bölümünden vazgeçmiştir, düşünürseniz, biraz sonra onun üzerinde durmak istiyorum- bir tanesi Türkiye'dir, öteki de Yunanistan'dır. Bu üç garantör devletin Kıbrıs'la ilgili tutumlarına bakacak olursak; Yunanistan 1964'ten itibaren Adada istediği, eski istediği işin olmasını, yani Enosis'i gerçekleştirmek için çalışmaya başlamıştır. Ancak 1967'de Albaylar Cuntası Yunanistan'da yönetimi devraldıktan sonra, artık bunu âdeta bir kesin plan olarak ortaya koymuş ve 1974'te de Adada bir darbe yaptırmış ve Enosis'i gerçekleştirmek için kendi kullandığı bir kişiyi orada cumhurbaşkanı yapmayı denemiştir.

İngiltere'ye bakıyoruz; İngiltere, bütün bunlar olurken, bir tek şey için kaygı duymuştur: Egemenlik hakkıyla sahip olduğu üsler konusunda kaygı duymuştur; Kıbrıslı Türklerin geleceğiyle ilgili, Kıbrıslı Türklerin güvenliğiyle ilgili, esenliğiyle ilgili bir kaygı duymamıştır; Kıbrıs Cumhuriyetinin gerçekten kuruluş amaçlarına uygun, anlaşmalara uygun, uluslararası hukuka uygun bir biçimde sürdürülmesi için herhangi bir kaygı duymamıştır. Dolayısıyla demek ki İngiltere'yi Adada ilgilendiren, egemenlik haklarıyla sahip olduğu üsler olmuştur. Aslında İngiltere'yi galiba bugün de ilgilendiren en önemli konuların başında bu gelmektedir; çünkü öyle olmasaydı eğer, İngiliz yetkililer, konuyla ilgilenen İngilizler, herhalde bir bütün oluşturan ve 1960'taki Cumhuriyeti kurmuş olan hukuki metinlerden bazılarını ve bu metinlerin bazı bölümlerini geçmişte kalmış, artık bugünkü koşullara uymayan

metinler ve koşullar olarak düşünüp, bazılarında da sıkı sıkıya sarılıyor olmazlardı. Daha somut söylememi isterseniz; şunu söyleyeyim: Bir yandan biraz önce Sayın Büyükelçinin de belirttiği gibi, Kıbrıs'ı kuran antlaşmalara göre, Kıbrıs'ın Türkiye ve Yunanistan'ın aynı zamanda üye olmadığı bir uluslararası örgütlenme içerisinde yer alamayacağı hükmünü göz ardı edip ya da "Bu artık eskimiş bir hükümdür" deyip, bir yandan da aynı hukuki düzenlemeler içerisinde kendisini çok yakından ilgilendiren bu egemenlik hakkıyla Kıbrıs'ta üslere sahip olma konusuna da sıkı sıkıya sarılmazlardı. Böyle bir ikiyüzlülük, herhalde ancak çok dar çıkarlar gözetilerek yapılabilir.

Tabii uluslararası alanda Kıbrıs konusuna yanlış ve dar çıkarlı bakışlar bundan ibaret olmadı; Avrupa Birliği de Kıbrıs'la ilgili olarak çok yanlış adımlar attı. Ben, bu konunun da ayrıntısına girmeyeceğim; çünkü belki de şimdiye kadar hem bu konuda yetkililere, Avrupalı dostlarımıza, muhataplarımıza söylemekten, hem de kendi kamuoyumuza konuyu anlatmaktan, hani eskilerin deyişiyle "Dilimizde tüy bitti" derler, öyle oldu, dolayısıyla bu konuya fazla girmeyeceğim. Ama şu kadarını söyleyeyim: Avrupa Birliği, bu konuda öylesine yanlış adımlar attı ki, Avrupa Birliği âdeta, özellikle, yani asıl 1990'dan sonra işi karıştırmaya başladı ve çözümün önünde engel oluşturmaya başladı; ama özellikle 1997 Temmuzundan itibaren, yani Kıbrıs Rum başvurusu, âdeta bütün Adayı temsil eden bir başvuruymuş gibi yürütülmeye, Kıbrıs Rum Kesimi Kıbrıs Cumhuriyeti olarak adaylık statüsüne sahip olmaya başladığı andan itibaren, Avrupa Birliği artık başka bir çözüm bulma sürecine yer bırakmayacak şekilde Kıbrıs konusunu gölgeledi ve bu gölgenin serinliğinden yararlanan da büyük ölçüde Kıbrıs Rum tarafı oldu. Bir yandan Avrupa Birliği, Kıbrıs Türk'üne karşı çok acımasız bir ambargoyu sürdürürken, öte yandan Kıbrıs Rum tarafına tek yanlı başvurularıyla ve yalnız kendilerini temsil eden başvurularıyla bütün Ada adına Avrupa Birliğine girmek ve dolayısıyla da bu çerçevede hem Türkiye'yi işgalci gösterebilmek, hem de Kıbrıs Türk'ünü bir azınlık konumuna indirgeyebilmek umudunu verdi. Kıbrıslı Rumlar da asıl bu umudun peşinde koşmaya başladılar ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin başlattığı süreç, artık Kıbrıs Rum tarafı açısından hiçbir anlam ifade etmedi, sadece "Dostlar alışverişte görsün" diye buna katılmaya başladılar.

Biz, bütün bu yanlışlıkları anlatmaya çalıştığımızda da, hep Avrupa Birliğinden, oradaki muhataplarımızdan, -samimi olanlarından tabii- özellikle son

dönemde aldığımız cevap şu oldu: Dediler ki, “Evet belki bir hata yaptık; ama şimdi bundan geriye dönüş yok.” “Neden yok?” diye sorduğunuzda, “Bu konuda kararlar alındı” yani sanki bu konuda Avrupa Birliği kararlar aldıysa, bunlar gözden geçirilmeyecek kutsal kararlarmış gibi ve yanlış kararların bedelini başkaları ödemek zorundaymış gibi davrandılar, en samimi olanları dahi böyle davrandılar, dolayısıyla iş büyük bir çıkmazdaydı.

Peki son dönemdeki -ben bu açış ya da giriş konuşmasını çok uzatmak istemiyorum; bunun için belki 4 Aralık ve ertesine gelmek istiyorum ve bunda sonrasına sizinle birlikte bakmak istiyorum- açılım nasıl gerçekleşti? Son dönemdeki açılımın iki nedeni vardır, bana sorarsanız: Bir tanesi, o hep uzlaşmazlıkla suçlanan, aslında kendi halkının haklarını sonuna kadar korumak için mücadele etmiş olan, ama yine bu çerçevede şimdiye kadar en yaratıcı ve en olumlu açılımları da gündeme getirmekten geri kalmamış bulunan Sayın Denктаş’ın, bir son âdeta el uzatışıyla konu yeni bir safhaya girdi ve herkesi de iyimserliğe yönelten yeni bir safhaya girdi. İkincisi, sanırım Avrupa Birliği gibi konuyu şimdiye kadar olumsuz etkileyen ve Kıbrıs Rum Liderliğini de kapsamlı, ayrıntılı ve olması gerektiği gibi ve olması gereken yerde Sayın Denктаş’la görüşmekten doğrudan adımlarıyla ya da dolaylı etkileriyle caydırmaya devam eden Avrupa Birliği tarafının da galiba gerçeklerin biraz daha farkına varmasıyla gerçekleşti.

Ben öyle umuyorum ki, Avrupa Birliği, şu anda biraz daha net bir şekilde önünü görebiliyordur ve görüyordur ki, artık bu eski adımların devamı olan adımları getirirlerse; yani Kıbrıs Rum tarafını sanki bütün Adayı temsil ediyormuş gibi, sanki bir Kıbrıs Cumhuriyeti ortada kalmış gibi, Avrupa Birliğine alacak olurlarsa, o zaman Adanın bölünmüşlüğü keskinleşeceklerdir, kalıcı hale getireceklerdir, bunu gördüler zannediyorum ve Kıbrıs Türk halkıyla Türkiye, geleceğe doğru birlikte adım atma konusunda her zamankinden daha özgür olacaktır. Avrupa Birliği bunu görebildiği için ve Kıbrıs Türk halkının ve Türkiye’nin bu konudaki kararlılığını gördüğü için, bu konuyu gerçekler çerçevesinde değerlendirmek gerekliliğini duymuş olabilir, ben öyle umuyorum ve böyle olunca da Kıbrıs Rum Liderliğinden böyle bir yeni hamleye olumlu cevap gelmiş olabilir, öyle umuyorum. Yani böyle değilse bile, zaten sonunda herhalde Avrupa Birliği de, ilgili bütün taraflar da, atılan yanlış adımların kendilerini nereye götüreceğini göreceklerdir. Yani Avrupa Birliğinin şimdi önünde duran seçeneklerden bir tanesi budur; Adanın bölün-

müşlüğünü kesinleştirebilirler, Doğu Akdeniz’de yeni bir istikrarsızlık unsuru, hem de eskisine göre çok daha güçlü bir şekilde ortaya çıkartabilirler. Türkiye’yi tam cepheden karşıya almayı seçiyorlarsa, seçebilirler ve başka neleri seçebilirler; yani olabilecek bütün olasılıkları göğüslemeyi seçebilirler. Ama ben, Avrupa Birliğinin artık böyle bir değerlendirme yaptığı kanısında değilim, dolayısıyla yeni bir döneme girildiğini düşünüyorum.

Avrupa Birliğine bir somut öneri de sunmak istiyorum; eğer konuyla ilgili olumlu bir tutum takınmak istiyorlarsa, Kıbrıs konusunda hem onlar nasıl bir yol izleyebilir, hem Kıbrıs konusunda bundan sonra nasıl bir yol izlenebilir, belki onun bir egzersizini birlikte yaparız ve bundan sonra da değerli konuşmacılara belki bir yeni çerçeve sunabilirim diye düşünüyorum, onun için bu son cümlelerimi söyleyeceğim.

Öncelikle şu yapılabilir: Avrupa Birliği, hemen, derhal Kıbrıs Türk halkı üzerinde şimdiye kadar bütün olumsuz etkilerini zaten göstermiş bulunan o acımasız ambargoyu kaldırabilir. Böylece Kıbrıs Türk halkı, bir ferahlama sürecine girer; bu hem ekonomik açıdan olur, hem siyasal açıdan olur, hem de psikolojik açıdan olur, bunun da herkese faydası olur, hemen bunu yapabilirler. Bu arada Sayın Denktaş’la Kıbrıs Rum Lideri arasındaki görüşmeler devam eder ve üstelik ambargoların kaldırılması, Sayın Denktaş’a ve Klerides’e bundan sonra olumlu adımlar atmaları konusunda son derece yardımcı olur, Kıbrıs’ta bir siyasal çözüme böylece kavuşulur. Herkes karışmazsa, belki çok daha rahat kavuşurlar; çünkü Sayın Denktaş’ın bir de biliyorsunuz, belki duymuşsunuzdur, daha önce bir nitelemesi vardı, “Kıbrıs konusundaki temsilci ve koordinatörlerin çabalarını koordine etmek üzere ayrıca bir koordinatör gerekiyor” diyordu, şimdi belki öyle bir şeye de gerek kalmaz ve Kıbrıs konusu bir siyasal çözüme kavuşur.

Kıbrıs konusu siyasal çözüme kavuştuğu anda, aslında pek çok yeni açılıma da fırsat var demektir. Bunlardan bir tanesi, Kıbrıs ve Türkiye’nin Avrupa Birliği ilişkileriyle ilgili bir konudur. Örneğin şu düşünülebilir: Türkiye’nin üyelik görüşmeleri eşzamanlı olarak başlatılabilir, Kıbrıs’taki bir çözümlerle birlikte ve yine eşzamanlı olarak Acquit Communauté’nin yani Avrupa hukukunun Kıbrıs üzerinde sınırlı uygulanmasını öngören bir uluslararası düzenleme yapılarak ve Türkiye ile Kıbrıs Türk halkı arasındaki bağlara ha-

lel gelmeyecek hükümler düzenlenerek; hanel getirmeyecek ve dolayısıyla Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine girmesi konusunda ne Türkiye'yi, ne Kıbrıs Türk'ünü kaygıya düşürmeyecek yeni düzenlemeler yapılır ve bu düzenlemeler de Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine kadar geçerli olur.

Türkiye'nin üyelik görüşmeleri devam ettiği sürece, Kıbrıs Türk'üyle Kıbrıs Avrupa Birliğine bir bütün olarak, aynı çatıya sahip olarak girse dahi, Kıbrıs Türk'üyle Türkiye arasındaki bağlantı devam eder ve Kıbrıs Türk'ünün de şimdiye kadar bütün haksız uygulamalar yüzünden düştüğü dezavantajlı konum giderilmek üzere çalışılır ve bu arada bu geçiş süresi boyunca Avrupa Birliği hukuku da Kıbrıs Türk'üyle ilgili olarak sınırlı biçimde uygulanır, böyle bir düzenleme de olur. Yani Avrupa Birliği eğer bu konuda bir olumlu tutum takınmak istiyorsa, böyle bir yol izleyebilir. Olumsuz bir tutum takınmak ve Akdeniz'de bir sorun çıkartmak ve Türkiye'nin önüne Avrupa Birliği üyeliği konusunda engel çıkartmak istiyorsa, o zaman şimdiye kadarki tavrını sürdürür. Ama Avrupa Birliği ve konuyla ilgilenenler unutmamaları ki, artık ne Türk kamuoyunda, ne uluslararası kamuoyunda çok fazla kişiyi kandıramazlar; yani artık Türkiye'nin önüne Avrupa Birliği üyeliği doğrultusunda yapay engeller çıkartmak konusunda başka maharetler sergilemeleri gerekir. Yoksa biz döner, deriz ki kendilerine, "Eğer şimdi bizim Kıbrıs ve Türk-Yunan ilişkileriyle ilgili olarak önümüze koyduğunuz engel, sizin benimsediğiniz bir engel olsaydı, o zaman örneğin İrlanda'nın da Avrupa Birliğine üye olmaması gerekirdi; çünkü eğer üyelere birisiyle sorunu olan bir aday ülkenin o sorunları çözmeden üye olmasına engel var idiyse, o zaman İrlanda'nın da Avrupa Birliğine üye olmaması gerekirdi. Demek ki bu koşulu siz bizim için icat ettiniz diye düşünmeye hakkımız oluyor diye düşünüyoruz." Ama umarım bütün bunlara gerek kalmaz, hadi ben de iyimser havaya katılayım ve Avrupa Birliğinin de konuyu olması gerektiği gibi değerlendireceğini ve biraz önce benim önerdiğim doğru yolu seçebileceğini düşünmeye hep birlikte başlayalım.

Son olarak şunu belirtmek istiyorum: Türkiye, bölgesinde, ama bölgesinde derken, çok geniş bir bölgede ve bugün yeni koşullarla oluşan ve yeni düşünceler etrafında oluşan yeni uluslararası yapıda vazgeçilmez ve çok önemli bir yere sahiptir ve bu yerin kendisine getirdiği bütün avantajları da kulla-

nabilecek yeteneğe sahiptir; ama aynı zamanda bu avantajları hiçbir zaman kötüye kullanmayacak bir geleneğe de sahiptir. Dolayısıyla öyle düşünüyorum ki, Türkiye'nin bu konumuyla; yani yalnız coğrafi konumuyla değil, yalnız dünyanın en istikrarsız üç bölgesinin kavşağında sapsağlam ve bir istikrar unsuru olarak durmasıyla değil, ama şimdiye kadar oluşturduğu ve herkeşe örnek olan toplumsal-siyasal yapısıyla, yani laik demokratik yapısını bütün olumsuz koşullara karşı koruyup kollayabilmesiyle, terörizme karşı tek başına, başkalarının yardımıyla değil, belki kösteğine rağmen verdiği mücadele örneğiyle Türkiye, gerçekten yalnız Kıbrıs konusunda değil, geniş bir bölgede başkalarına örnek de olarak dolaylı veya doğrudan son derece olumlu bir rol oynayacaktır, bundan da kimsenin kuşkusu olmaması gerekir.

Ben, değerli konuşmacılara şimdiden başarılar diliyorum ve bu toplantının sonuçlarını da heyecanla bekliyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

Figen Derinöz- Efendim açış konuşmalarımız burada sona eriyor, biraz sonra birinci oturumuna geçeceğiz. Ancak daha önce basın ve yayın organlarımızın çok kıymetli temsilcilerine, etkinliğimize panelimize göstermiş oldukları fevkalade yakın alaka için teşekkür ediyor, saygılar sunuyoruz.

